

Soult e os odios galaicos

Antón Palacio Sánchez

Real Academia Galega

Houbo na miña xa afastada infancia varios cans que merecen ser aquí lembrados polos seus nomes. Mencionarei catro.

Un deles era unha cadela que, pola súa color, chamabámola *Negrita*. Non tiña raza definida, era unha cadela de palleiro, que fuxía espavorecida a refuxiarse baixo un banco de pedra cando oía estoura-las bombas e os foguetes que botaban na festa da aldea. Naquel banco adoitaba sentar á fresca a ama da cade-liña, a miña avoa Artemia, a quen evoco aquí, non só polo moito que me coidou, senón tamén, neste coloquio sobre onomástica, pola eufonía e pola beleza e a rareza do seu nome, ausente no *Diccionario dos nomes galegos* que dirixiu Xesús Ferro Ruibal e que tampouco figura actualmente na *Guía de nomes galegos* da RAG, malia que eu axudei algo a elaborala. Vaia neto desleixado e un chisco ingrato que lle saíu á miña doce avoa!

Tivemos na casa outro can, un mastín que se chamaba *Cadí*, un nome que, como aquel Sultán que aparece no conto “Os lobos” de *Á lus do candil* de Ánxel Fole, é testemuño da relación de Galicia co mundo islámico.

O terceiro era un can de augas que se tiraba á piscina atrás dunha pelota que nós lle lanzabamos. Tiña un nome que hoxe sería considerado politicamente incorrecto, pois, tamén por mor da súa cor, o chamabamos *Machín*, polo apelido do cantante cubano que fixo famoso o bolero “Angelitos negros”.

O cuarto era o *Sul*, un can alobado; con el percorría entre lusco e fusco tódolos cuartos da casa un meu tío moi preocupado pola seguridade da súa vivenda, que era moi grande e tiña moitas trancas nas ventás e nas portas. Eu cría que o nome do can era a versión galega de Sur, o punto cardinal. Tardei en descubrir, e fíxeno grazas ó meu admirado Cunqueiro, que o nome do can [Sul] era unha deturpación ou adaptación ó galego do apelido do mariscal francés que, xunto con Ney, andou por Galicia na guerra da Independencia. Descubrino, talvez, nesta ou noutra frase cunqueirana:

Muchos canes en mi país gallego se llaman Ney o Soult, iracunda memoria paisana contra los mariscales de Francia. (Cunqueiro 1954)

Sobre este curioso aspecto da onomástica canina escribiu Cunqueiro varios fermosos textos. Permitídemme agora que vos lea un deles para deleite dos vosos oídos e como agasallo que vos fago polo esforzo de verdes hoxe aquí neste chuvioso día outonal. Elixino porque o seu autor o publicou no outono de hai exactamente 50 anos.

Mariscales y perros

Supongo que habrá acontecido en otras partes de España lo que aconteció en Galicia después de la guerra de la Independencia, que fue que a los perros se les dio por nombre el de los mariscales de Napoleón Bonaparte. Nuestros perros de pajar, los humildes y labradores *cans de palleiro*, llevaron los nombres de los napoleónidas con despreocupada paciencia. Los nombres más usados fueron los de Soult y Ney, aunque también hubo algún que otro Murat. En mi propia casa hubo un Ney perdiguero de Burgos, muy amigo y brincador. He conocido también un Drake, pero este nombre venía de odios galaicos más antiguos, de cuando el pirata inglés amenazaba sobre Baiona y A Coruña. Hace un par de días fui a ver a un cazador amigo, a pedirle que no me olvidase si caían, por obra de su escopeta, un par de perdices. Me prometió el susodicho par, y comenzó a alabarme una perra *pointer* que tenía, y que atiende por “Sula”.

—¿Sula? —insistí.

—Sí, señor, porque tuve un perro Sul y esta es hembra, Sula, Suliña...

Acudió, dejándose acariciar. Creo que hay que apuntar esta fecha, otoño de 1974, como el final de la ira gallega contra los mariscales de Napoleón. ¡Ese *Suliña!* Las paces hechas.

Y yo pienso, si me llega el par de perdices, que ahora solamente están en la imaginación mía y en los sueños del cazador —realmente quizá no vuele ese par en todo el campo gallego—, darme un banquete por esas paces y regalarle un collar a Suliña, femenino de Sout, del mariscal Soult, duque de Dalmacia. (Cunqueiro 1974)

Eu agardo agora, cheo de intriga, a exposición da doutora García Fonte. Estou curioso de saber se os nomes que hoxe lles poñen ós animais domésticos difiren moito ou pouco dos que se usaban no anos en que eu era neno. É moi probable que, entre os nomes dos animalíños dos alumnos de Anxos, haxa algúns que, como a miña *Negrita* e como o *Morito* e o *Rabelo* doutros contos de Fole, se refiran á cor ou a outra característica física do portador. Tamén pode ser que haxa algún *Sultán* ou algún *Pachá* cos mesmos xenes có noso *Cadí*.... pero,

cal será hoxe o equivalente ó meu *Machín* nadador? Talvez un nome dos que aparecen na prensa rosa ou do corazón: unha gata *Bárbara* ou un can *Ronaldo* ou *Benzemá*? Un *Iago Aspas* dun seareiro do Celta? Por último, estou ansioso por descubrir cales son, se é que os hai, os “odios galaicos” actuais, ou, por dicilo con outras palabras cunqueiranas, contra quen se manifesta hoxe en día a “ira galaica”: se eu coñecín un can que se chamaba *Trotsky*, haberá acaso hoxe outro que leve o nome de *Putin*?

Así que, Anxos, te-la palabra.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- Cunqueiro, Álvaro (1954). Los cazadores. *El Correo Gallego*. 4/IX/1954. [Recollido en: *Encuentros, caminos y noticias en el Reino de la Tierra*. Santiago de Compostela: Compostela, 1992, p. 91].
- Cunqueiro, Álvaro (1974). Laberinto y Cía. *Destino*. 1935 (2/XI/1974). [Recollido en: *El laberinto habitado: los artículos de Álvaro Cunqueiro en Destino. (1961-1976)*. Vigo: Nigratrea, 2007, pp. 564-565].